

Brussel, 23.7.2014
SWD(2014) 256 final

WERKDOCUMENT VAN DE DIENSTEN VAN DE COMMISSIE

SAMENVATTING VAN DE EFFECTBEOORDELING

bij

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad

**Energie-efficiëntie en de bijdrage daarvan aan de energiezekerheid en het kader voor
het klimaat- en energiebeleid voor de periode tot 2030**

{ COM(2014) 520 final }
{ SWD(2014) 255 final }

SAMENVATTING VAN DE EFFECTBEOORDELING

1. Beleidscontext

1. In 2007 heeft de Europese Raad de doelstelling vastgesteld om 20% primaire energie te besparen tegen 2020 (in vergelijking met de prognoses voor 2007). Bij de energie-efficiëntierichtlijn (EER) werd een gemeenschappelijk kader van maatregelen ter bevordering van energie-efficiëntie vastgesteld dat er voor moest zorgen dat dit streefcijfer kan worden bereikt. Bovendien moest de Commissie uiterlijk in juni 2014 evalueren of kan worden verwacht dat de EU dit streefcijfer haalt en of verdergaande maatregelen nodig zijn.
2. In de recente Europese strategie voor energiezekerheid¹ wordt de matiging van de energievraag gekenschetst als *"een van de doeltreffendste instrumenten om de energieafhankelijkheid van de EU van het buitenland en de blootstelling aan scherpe prijsschommelingen te beperken"*.
3. In de 2030-mededeling worden de krachtlijnen voor het EU-klimaat- en -energieprogramma voor de periode tussen 2020 en 2030 geschetst². In de mededeling wordt het volgende gesteld: *"Een streefcijfer voor het terugdringen van de broeikasgasemissies met 40% zou een verhoogd niveau van energiebesparingen vergen van ongeveer 25% in 2030"*³. In de mededeling wordt ook aangegeven dat het exacte niveau van ambitie voor het toekomstige energiebesparingsbeleid en de maatregelen die vereist zijn om dat niveau te bereiken, moeten worden vastgesteld bij de evaluatie van de EER, voortbouwend op de analyse die de grondslag vormt voor het 2030-kader en op de streefcijfers en doelstellingen op het gebied van broeikasgasemissiereductie en hernieuwbare energie als voorgesteld in de 2030-mededeling.

2. Opedane ervaring en probleemomschrijving

4. Het primair energieverbruik in de EU is in de periode 2000-2006 toegenomen van 1618 tot 1721 Mtoe, maar is sindsdien gestaag gedaald. De in 2008 begonnen economische crisis heeft zeker een aanzienlijke impact gehad op de vraag naar energie, maar het effect van efficiëntiewinsten (aangedreven door de prijzen en door het beleid) was groter. Sinds 2000 is de efficiëntie verbeterd en het tempo waarmee dit gebeurt is sinds 2008 hoger komen te liggen. Als de huidige trends echter blijven aanhouden tot 2020 zal ongeveer 1/3 van de vermindering van het energieverbruik ten opzichte van de 2007-referentie een gevolg zijn van de lager dan verwachte groei, terwijl slechts 2/3 het gevolg is van de gestage verbetering van de energie-efficiëntie.
5. Tussen 2008 en 2012 is het verbruik van primaire energie in de meeste lidstaten teruggelopen. Wijzigingen in het niveau van economische activiteit hebben hierbij een grote rol gespeeld, alsook veranderingen in de elektriciteitsproductiemix en wijzigingen van de economische structuur. In bepaalde landen werd het effect van deze

¹ COM(2014) 330.

² COM (2014) 15 final.

³ 25% energiebesparing voor het streefcijfer van 40% broeikasgasemissiereductie komt overeen met het scenario GHG40 van de 2030-effectbeoordeling, wat werd geïdentificeerd als de meest kosteneffectieve wijze om de 40%-broeikasgasbesparing te bereiken.

ontwikkelingen gedeeltelijk ongedaan gemaakt door gewijzigde consumptieniveaus (bv. door het gemiddeld groter worden van huizen en appartementen).

6. Het beleidskader voor energie-efficiëntie heeft zich in de afgelopen jaren aanzienlijk ontwikkeld. Het EU-streefcijfer van een energiebesparing met 20% is nu duidelijk omschreven, wat een beleidsmomentum creëert, een leidraad biedt voor investeerders en een benchmark vaststelt waaraan de voortgang kan worden afgemeten. Op Europees niveau zijn de meest doeltreffende beleidsmaatregelen tot dusverre de vaststelling van productefficiëntienormen gebleken, inclusief maatregelen met betrekking tot ecologisch ontwerp en de energie-etikettering van producten en de CO₂-wetgeving voor auto's en bestelwagens. De richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen (2010-herschikking) en de energie-efficiëntierichtlijn van 2012 maken het mogelijk om de energie-efficiëntie in de EU verder te vergroten op voorwaarde dat de desbetreffende maatregelen goed door de lidstaten ten uitvoer worden gelegd. Het langetermijnpotentieel van de EER wordt echter in zekere zin beperkt door het feit dat een aantal cruciale bepalingen in 2020 afloopt.
7. Op nationaal niveau rapporteren de lidstaten successen met diverse beleidsmaatregelen. Uit de recentste door de lidstaten in hun nationale energie-efficiëntieactieplannen voor 2014 verstrekte informatie blijkt een verdere versterking van het nationale beleid, met inbegrip van nieuwe maatregelen in talrijke lidstaten om de energie-efficiëntierichtlijn daadwerkelijk uit te voeren.
8. Ondanks deze vooruitgang lijkt de analyse aan te geven dat tegen het huidige tempo het EU-energie-efficiëntiestreefcijfer van een energiebesparing met 20% tegen 2020 slechts op één tot twee procentpunten na zal worden gehaald.
9. Uit verscheidene analyses met betrekking tot de periode na 2020, inclusief analyses van het Internationaal Energieagentschap en van Fraunhofer ISI, blijkt dat het huidige beleidskader niet zal volstaan om het volledige kosteneffectieve energiebesparingspotentieel te realiseren. De effectbeoordeling die de 2030-mededeling begeleidt, maakt ook duidelijk dat het huidige beleid (als nader omschreven in het referentiescenario⁴) geen kosteneffectieve overgang naar een koolstofarme economie mogelijk maakt, en slechts een energiebesparing met 21% in 2030 (in vergelijking met de 2007-prognoses) tot gevolg kan hebben.
10. De voornaamste reden waarom het 2020-streefcijfer naar verwachting zal worden gemist is dat er, zelfs met de recente positievere ontwikkelingen, op lidstaatsniveau soms onvoldoende wordt ingezet op de tenuitvoerlegging van het bestaande wetgevingskader. Wat de vooruitzichten voor de periode na 2020 betreft, moet worden opgemerkt dat bepaalde van de cruciale beleidsinstrumenten waren uitgetekend binnen een tot 2020 lopend tijds kader en dus geen langetermijnstimulansen leveren voor investeringen in energie-efficiëntie. Bovendien blijven er zelfs met de huidige regels talrijke belangrijke hinderpalen voor energie-efficiëntie bestaan.
11. Gezien deze onderliggende krachten bestaat het algemene probleem erin dat het kosteneffectieve energiebesparingspotentieel (zowel op korte als op lange termijn) niet volledig wordt gerealiseerd en energie-efficiëntie bijgevolg onvoldoende bijdraagt tot de

⁴ EU-trends voor energie, vervoer en broeikasgasemissies – Referentiescenario 2013; beschikbaar op: http://ec.europa.eu/energy/observatory/trends_2030/.

energiebeleidsdoelstellingen van de EU. De gevolgen hiervan zijn: (a) een hoge energievraag vergroot de afhankelijkheid van de EU van ingevoerde energie, voornamelijk van gas; (b) het onbenutte energie-efficiëntiepotentieel heeft een negatief effect op de betaalbaarheid van energie en beperkt het concurrentievermogen van de EU-economie; (c) de hoge vraag naar energie maakt de omvorming naar een koolstofarme economie duurder omdat vele energie-efficiëntie maatregelen behoren tot de goedkoopste opties voor het terugdringen van broeikasgassen.

3. Subsidiariteit

12. De lidstaten spelen een centrale rol bij de verwezenlijking van het energie-efficiëntiebeleid, terwijl optreden op EU-niveau toegesneden moet zijn op de noden en de actie van de lidstaten moet ondersteunen. De EU-rol bestaat in het volgende: (a) vaststelling van een gemeenschappelijk kader dat de grondslag legt voor samenhangende en elkaar wederzijds versterkende mechanismen, terwijl de verantwoordelijkheid van de lidstaten blijft bestaan om de middelen vast te stellen waarmee de overeengekomen doelstellingen kunnen worden bereikt; (b) instelling van een platform voor de uitwisseling van beste praktijken en stimulering van capaciteitsopbouw; (c) vaststelling van minimumeisen op gebieden waar het risico bestaat van verstoring van de interne markt als de lidstaten afzonderlijk maatregelen nemen; (d) gebruik van EU-instrumenten ter bevordering van energie-efficiëntie, bv. via financiering.

4. Werkgebied en doelstellingen

13. De algemene doelstelling is ervoor te zorgen dat energie-efficiëntie bijdraagt tot de ontwikkeling van een concurrerend, duurzaam en zeker EU-energiesysteem.
14. De specifieke doelstellingen zijn:
- overeenstemming te bereiken over de maatregelen die vereist zijn om het 20%-energie-efficiëntiestreefcijfer in 2020 te bereiken en zo de relevante marktdeelnemers de nodige informatie te verstrekken over de acties die op korte termijn moeten worden opgezet;
 - overeenstemming te bereiken over het ambitieniveau van het energie-efficiëntiebeleid op langere termijn en zo de lidstaten en de investeerders een grotere voorspelbaarheid en zekerheid te geven.

5. Beschrijving van de beleidsopties en methodologie

15. Wat de beleidsopties betreft om de kloof die ons scheidt van het 2020-streefcijfer te overbruggen, worden de volgende elementen in overweging genomen:
- a. geen actie;
 - b. nieuwe primaire wetgeving waarbij bindende nationale streefcijfers of aanvullende bindende maatregelen worden vastgelegd;
 - c. versterking van de tenuitvoerlegging van het huidige beleid.

Optie a wordt uitgesloten van verdere gedetailleerde analyse aangezien het 2020-streefcijfer dan niet volledig wordt bereikt en de desbetreffende baten niet zullen kunnen worden benut.

16. Wat de analyse van het optimale niveau van energiebesparingen voor 2030 betreft, werden zes scenario's gemodelleerd met een stapsgewijze versterking van de intensiteit van de energie-efficiëntie-inspanningen in alle sectoren waarop het huidige beleid betrekking heeft. Door de resultaten van de scenario's te vergelijken met het referentiescenario, kan het effect van deze inspanningen op het energiesysteem (inclusief het aspect van de voorzieningszekerheid), het concurrentievermogen en de duurzaamheid worden beoordeeld vanuit een 2030- en 2050-perspectief. De scenario's hebben een besparingseffect (in vergelijking met het PRIMES 2007-basisscenario) in 2030 van respectievelijk: 27,4%, 28,3%, 29,3%, 30,7%, 35,0% en 39,8% en worden bijgevolg verderop de EE27-, EE28-, EE29-, EE30-, EE35 en EE40-scenario's genoemd. De analyse bouwt voort op en is volledig in overeenstemming met de effectbeoordeling ter ondersteuning van de 2030-mededeling, inclusief de broeikasgasemissiereductie met 40% en een aandeel van hernieuwbare energiebronnen in het eindenergieverbruik van (minimaal) 27%, welke cijfers door de Commissie als bindende streefcijfers voor 2030 zijn voorgesteld. Er wordt rekening gehouden met de voortgang die de lidstaten hebben gemaakt op weg naar de verwezenlijking van hun nationale streefcijfers in het kader van de EER.
17. Wat de opties voor de architectuur van het energie-efficiëntiekader voor de periode na 2020 betreft, worden de volgende opties onderscheiden:
- geen actie. Dit houdt in dat er voor de periode na 2020 geen energie-efficiëntiestreefcijfer wordt vastgelegd;
 - een indicatief EU-streefcijfer, gekoppeld aan specifieke EU-maatregelen. Dit houdt een voortzetting van het huidige kader in;
 - een bindend EU-streefcijfer, gekoppeld aan specifieke EU-maatregelen. Dit is een kopie van de aanpak die door de Commissie in haar 2030-mededeling voor hernieuwbare energiebronnen is voorgesteld;
 - bindende streefcijfers voor de lidstaten, gekoppeld aan een EU-beleid uitsluitend op gebieden die verband houden met de interne markt.
18. Bovendien moet, ongeacht het karakter en het ambitieniveau van een mogelijk streefcijfer, worden nagedacht over de exacte formulering van dat cijfer. De volgende opties voor de formulering van het streefcijfer zijn onderzocht:
- een streefcijfer voor het verbruik;
 - een streefcijfer voor de energie-intensiteit;
 - een hybride aanpak.

6. Effectbeoordeling en conclusies

Beleidsopties om de kloof met het 2020-streefcijfer te overbruggen

19. Voor 2020 blijkt uit de effectbeoordeling dat een goede tenuitvoerlegging van het huidige beleidskader zowel noodzakelijk is als volstaat om de verwachte kloof te overbruggen. Nieuwe primaire wetgeving voorstellen zou daarentegen naar alle waarschijnlijkheid geen grote bijdrage leveren tot het overbruggen van de kloof, aangezien het enige tijd vergt om

de normale wetgevingsprocedure af te ronden en de omzetting in nationaal recht te verwezenlijken.

Analyse van het optimale ambitieniveau voor 2030

20. Wat de effecten op het energiesysteem (met inbegrip van de voorzieningszekerheid) betreft, blijkt uit alle scenario's dat het energie-efficiëntiebeleid daadwerkelijk het energieverbruik (zowel primaire als eindenergie) doet teruglopen en de energie-intensiteit verlaagt. De verschillende beleidsscenario's vertonen enig verschil wat het verbruik van diverse bronnen van primaire energie betreft.
21. Energie-efficiëntie heeft een aanzienlijk effect op de energievoorzieningszekerheid, met name wat de ingevoerde hoeveelheid gas betreft. Een vermindering van de netto energie-invoer resulteert in besparingen op de factuur voor invoer van fossiele brandstoffen. Bij de scenario's EE27, EE28 en EE29 kan de besparing qua kosten voor invoer van fossiele brandstoffen in de periode 2011-2030 oplopen tot een bedrag tussen 285 en 346 miljard EUR. In het meer ambitieuze scenario van een energiebesparing met 30% of meer zijn de besparingen goed voor een bedrag tussen 395 en 549 miljard EUR.
22. In termen van economische effecten gaan de kosten van het energiesysteem in alle scenario's in vergelijking met het referentiescenario omhoog. Een toegenomen energie-efficiëntie resulteert in gemiddelde jaarlijkse energiesysteemkosten (2011-2030) in de diverse beleidsscenario's die tussen 0,01 en 0,8 procentpunt van het BBP hoger liggen dan in het referentiescenario. In absolute waarde komt dit neer op een toename (gemiddeld jaarlijks voor de periode 2011-2030) van de kosten met een bedrag tussen 2 miljard en 114 miljard EUR.
23. Er is een algemene verschuiving in de kostenstructuur bij een vermindering van de energieaankopen en een toename van de kapitaalkosten en directe investeringen in energie-efficiëntie. De investeringskosten nemen aanzienlijk toe in alle scenario's, zeker in de meer ambitieuze daarvan, en wel het meest in de residentiële en de tertiaire sector.
24. De wijziging van de elektriciteitstarieven in 2030 in vergelijking met het referentiescenario is beperkt, gaande van 1% tot 3% in het jaar 2030. De ETS-tarieven in de verschillende scenario's lopen sterk uiteen, wat de belangrijke rol onderstreept van energie-efficiëntie bij het terugdringen van de broeikasgasemissies in de ETS-sectoren (via vermindering van de vraag naar elektriciteit), alsook het feit dat energie-efficiëntie tot een aanzienlijke uitstootvermindering leidt in niet-ETS-sectoren. Naarmate het ambitieniveau stijgt, vermindert het energie-efficiëntiebeleid zowel de kosten als de stimulansen van het ETS zelf voor vermindering van de uitstoot van broeikasgassen.
25. De effecten op het BBP van scenario's die de broeikasgasemissies met 40% verminderen en de energie-efficiëntie verhogen, kunnen zowel negatief als positief zijn (afhankelijk van de theoretische benadering en de daarmee verbonden aannamen), waarbij het voornaamste element de grootte van de investeringen is. In het algemeen-evenwichtsmodel leidt het verdringingseffect tot negatieve resultaten. Wanneer niet wordt aangenomen dat de middelen momenteel volledig worden benut, zijn de effecten op het BBP positief.

26. Wat de sociale effecten betreft, hangt het totale netto-effect op de werkgelegenheid, alsook op het BBP, af van talrijke aannamen. In het algemeen wordt de werkgelegenheid positief beïnvloed wanneer de inkomsten uit de koolstofarieven worden gebruikt om de kosten van arbeid te verlagen. Uit de analyse komt naar voor dat het werkgelegenheidseffect alles samen het meest positief is in scenario's met een meer ambitieus energie-efficiëntiebeleid, wat wijst op het aanzienlijke potentieel voor het scheppen van banen in deze sectoren (voornamelijk in de bouwsector), waarbij de precieze omvang van het effect afhangt van de theoretische benadering.
27. Het is moeilijk het effect te bepalen op de betaalbaarheid van energie voor huishoudens (in vergelijking met het referentiescenario) in scenario's met een energiebesparing tot 28% (zowel in een 2030- als een 2050-perspectief). In de meest ambitieuze scenario's neemt het aandeel van energiegerelateerde kosten in het gezinsbudget lichtjes (en vooral in een 2050-perspectief) toe aangezien energie-efficiëntieverbeteringen doorgaans investeringen vergen en dus resulteren in een toename van de kapitaalkosten.
28. Wat de duurzaamheid (en de samenhang met de doelstellingen van het 2030-energie- en -klimaatkader) betreft, leiden alle scenario's (behalve het EE40-scenario) tot een vermindering van de broeikasgasemissies in 2030 in overeenstemming met het streefcijfer voor broeikasgassen als voorgesteld in de 2030-mededeling van de Commissie en grotendeels in overeenstemming met de daarin voorgestelde opdeling van de emissiereductie (in 2030) in ETS- en niet-ETS-sectoren. In alle scenario's wordt de doelstelling van een koolstofarme economie ondersteund. Alle scenario's zijn consistent met het (minimale) 27%-streefcijfer voor hernieuwbare energiebronnen.
29. Het evenwicht van de broeikasgasemissiereductie in de verschillende economische sectoren wijzigt zich niet naargelang van het scenario aangezien de mix van het energie-efficiëntiebeleid niet verschilt tussen de diverse scenario's (hierbij wordt altijd de logica van de huidige wetgeving gevolgd en wordt uitsluitend het ambitieniveau verhoogd). De grootste reducties zijn te vinden in de sector van de elektriciteitsproductie (aangedreven door het ETS als voorgesteld in het 2030-kader) en de residentiële en tertiaire sector (aangezien de belangrijkste energie-efficiëntiebeleidslijnen specifiek zijn gericht op die twee sectoren).

Architectuur van het 2030-beleidskader

30. Wat de juridische aard van een mogelijk toekomstig streefcijfer voor energie-efficiëntie betreft, concludeert de analyse dat een zuiver indicatief streefcijfer economisch efficiënt is en samenhangend met het 2030-kader voor het energie- en klimaatbeleid. Nationale bindende streefcijfers zouden niet sporen met het voorgestelde kader voor het energie- en klimaatbeleid. Hun doeltreffendheid en economische efficiëntie zijn onzeker. Een mogelijke optie is ook om géén streefcijfer voor te stellen, maar dat zou het beleidskader voor de periode na 2020 de voordelen van dit element ontzeggen, namelijk: het verstrekken van een benchmark om de voortgang af te meten en op die basis beleidsaanpassingen door te voeren, het verstrekken van een signaal aan de betrokken actoren betreffende de richting van het beleid, en het geven van een basis voor extra beleidselementen.
31. Ongeacht hoe het streefcijfer wordt geformuleerd, moet bij de monitoring van de voortgang met de economische ontwikkelingen rekening worden gehouden.

Financiering

32. Een aanzienlijke verbetering van de energie-efficiëntie vergt grote investeringen, en die zullen door de particuliere sector moeten worden gedragen. De zakelijke argumenten om te investeren in energie-efficiëntie moeten daarom duidelijker worden geformuleerd voor de financiële sector en dit zal een aantal acties vergen, zoals vaststelling van betrouwbare procedures voor het meten en verifiëren van de energiebesparingen, de ontwikkeling van normen voor investeringsprocessen met betrekking tot energie-efficiëntie en het verstrekken van technische bijstand teneinde energie-efficiëntieprojecten aanvaardbaar te maken voor de bank.

Overzichtstabel met de belangrijkste modelleringsresultaten voor 2030 (tenzij anderszins aangegeven)

	Referentie	GHG40	EE27	EE28	EE29	EE30	EE35	EE40
VOORNAAMSTE ELEMENTEN VAN DE SCENARIO'S								
Broeikasgasemissiereductie t.o.v. 1990	-32,4	-40,6	-40,1	-40,2	-40,1	-40,1	-41,1	-43,9
Aandeel hernieuwbare energiebronnen – Totaal	24,4	26,5	27,8	27,7	27,7	27,7	27,4	27,4
Energiebesparing in 2030 (<i>geëvalueerd in % ten opzichte van de 2007-basisscenario prognoses voor het verbruik van primaire energie</i>)	21,0%	25,1%	27,4%	28,3%	29,3%	30,7%	35,0%	39,8%
EFFECTEN OP HET ENERGIESYSTEEM								
Bruto binnenlands energieverbruik (Mtoe)	1611	1534	1488	1470	1450	1422	1337	1243
- Aandeel vaste brandstoffen	10,8	10,1	9,9	10,4	10,8	11,3	12,9	12,4
- Aandeel olie	32,3	32,8	32,4	32,6	32,7	33	34,2	36,2
- Aandeel aardgas	24,6	22,5	22,5	21,9	21,5	21	19,2	18,5
- Aandeel kernenergie	12,5	13,1	12,7	12,8	12,7	12,5	11,8	11,1
- Aandeel hernieuwbare energiebronnen	19,9	21,6	22,6	22,4	22,3	22,3	22	22,1
Energie-intensiteit (2010=100)	67	64	62	61	61	59	56	52
Bruto elektriciteitsproductie (TWh)	3664	3532	3469	3461	3423	3336	3080	2804
ENERGIEVOORZIENINGSZEKERHEID								
Invoerafhankelijkheid	55,1	53,6	53	53	52,6	52,8	53,5	54,4
Netto-invoer van energie (2010=100)	96	89	86	85	83	82	78	74
Netto-invoer van gas (2010=100)	105	91	88	84	81	78	67	60
Besparing op de factuur voor invoer van fossiele brandstoffen, ten opzichte van referentiescenario (miljard EUR '10) (<i>cumulatief 2011-30</i>)	n.v.t.	-190	-285	-311	-346	-395	-503	-549
MILIEUEFFECTEN								

Broeikasgasemissiereductie in ETS-sectoren t.o.v. 2005	-36,1	-43,3	-45,3	-44,4	-43,3	-42,2	-41,8	-45,6
Broeikasgasemissiereductie in niet-ETS-sectoren t.o.v. 2005	-20,3	-30,5	-27,6	-28,7	-29,5	-30,5	-32,9	-35,3
	Referentie	GHG40	EE27	EE28	EE29	EE30	EE35	EE40
SYSTEEMKOSTEN								
Totale systeemkosten, gem. jaarlijks 2011-30 (miljard EUR)	2067	2069	2069	2074	2082	2089	2124	2181
in vergelijking met referentiescenario (miljard EUR)		+1	+2	+7	+15	+22	+57	+114
Totale systeemkosten als % van het BBP, gem. jaarlijks 2011-30 (miljard EUR)	14,30%	14,31%	14,31%	14,35%	14,40%	14,45%	14,69%	15,09%
in vergelijking met referentiescenario (miljard EUR)		+0,01%	+0,01%	+0,05%	+0,11%	+0,15%	+0,39%	+0,79%
Totale systeemkosten in 2030 (miljard EUR)	2338	2364	2361	2389	2423	2455	2632	2999
Totale systeemkosten in 2030 als % van het BBP	14,03%	14,18%	14,16%	14,33%	14,53%	14,73%	15,79%	17,99%
ANDERE ECONOMISCHE FACTOREN								
Investeringsuitgaven, gem. jaarlijks 2011-30 (miljard EUR)	816	854	851	868	886	905	992	1147
Energieaankopen, gem. jaarlijks 2011-30 (miljard EUR)	1454	1436	1422	1417	1411	1401	1378	1365
Gemiddelde elektriciteitsprijs (€/MWh)	176	179	180	179	178	178	177	182
ETS-tarief (€/ton CO2-equivalent)	35	40	39	35	30	25	13	6
MACRO-ECONOMISCHE MODELLERING								
Effecten op het BBP (% wijziging van het referentiegeval). Resultaten eerst voor het algemeen-evenwichtsmodel, vervolgens voor het post-Keynesiaans model	16,766 miljard EUR 16,960 miljard EUR	n.v.t.	n.v.t.	- 0,13/ +0,75	n.v.t.	- 0,22 / +1,06	- 0,52 / +2,02	- 1,20 / +4,45
Effecten op werkgelegenheid (% wijziging van het referentiegeval). Resultaten eerst voor het algemeen-evenwichtsmodel, vervolgens voor het post-	219 miljoen personen 232 miljoen personen	n.v.t.	n.v.t.	+1,47 / +0,29	n.v.t.	+1,90 / +0,35	+ 2,53 / +0,62	+2,96 / +1,50

Keynesiaans model								
-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--